

بایسته‌های دادرسی کیفری اطفال و نوجوانان

مؤلف

میلاد جهانی جناقرد

دانش آموخته دانشگاه تهران

www.ketab.ir

انتشارات قانون یار

۱۴۰۰

سرشناسه	: جهانی جناقرد، میلاد، ۱۳۷۵
عنوان قراردادی	: ایران. قوانین و احکام Iran. Laws, etc
عنوان و نام پدیدآور	: بایسته‌های دادرسی کیفری اطفال و نوجوانان/مؤلف میلاد جهانی جناقرد.
مشخصات نشر	: تهران: انتشارات قانون یار، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	: ۱۶۲ ص
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۲۲۹-۵۴۱-۷
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۱۵۱-۱۶۲؛ همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع	: آیین دادرسی جزایی -- ایران
موضوع	: Criminal procedure -- Iran
موضوع	: نوجوانان بزهکار -- وضع حقوقی و قوانین -- ایران
موضوع	: Juvenile delinquents -- Legal status, laws, etc.-- Iran
رده بندی کنگره	: ۴۶۱۰ KMH
رده بندی دیویی	: ۵۵۰/۵/۳۴۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۸۴۹۷۴۲۲
اطلاعات رکورد کتابشناسی	: فیپا

www.ketab.ir

بایسته‌های دادرسی کیفری اطفال و نوجوانان

تألیف: میلاد جهانی جناقرد

ناشر: قانون یار

ناظر فنی: محسن فاضلی

نوبت چاپ: اول-۱۴۰۰

شمارگان: ۱۱۰۰ جلد

قیمت: ۸۵۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۲۲۹-۵۴۱-۷

مرکز پخش: تهران، میدان انقلاب، خ منیری جاوید، پلاک ۹۲

تلفن: ۰۲۱۶۶۹۷۹۵۱۹

فهرست مطالب

مقدمه ۱۳

فصل اول

ضرورت حضور وکلای تسخیری در دادرسی اطفال و نوجوانان ۱۵

۱-۱- مفاهیم و پیشینه ۱۵

۲-۱- مفاهیم ۱۵

۱-۲-۱- مفهوم طفل ۱۵

۲-۲-۱- مفهوم نوجوان ۱۸

۳-۲-۱- مفهوم دادرسی اطفال و نوجوانان ۲۰

۴-۲-۱- مفهوم وکالت ۲۱

۵-۲-۱- مفهوم وکالت تسخیری ۲۱

۳-۱- پیشینه تاریخی وکالت ۲۲

۱-۳-۱- وکالت در ایران قبل از پیروزی انقلاب اسلامی ۲۲

۲-۳-۱- وکالت در ایران بعد از پیروزی انقلاب اسلامی ۲۴

۴-۱- موارد و چگونگی تعیین وکیل تسخیری در قانون آیین دادرسی کیفری ۱۳۹۲ ۲۶

۱-۴-۱- موارد تعیین وکیل تسخیری ۲۶

۲-۴-۱- نحوه و شرایط وکیل تسخیری ۲۷

۳-۴-۱- وظایف و اختیارات وکیل تسخیری ۲۸

۱-۳-۴-۱- وظایف وکیل تسخیری ۲۸

۲-۳-۴-۱- اختیارات وکیل تسخیری ۳۰

۳-۳-۴-۱- تغییر وکیل تسخیری ۳۱

۴-۳-۴-۱- حق الوکاله وکیل تسخیری ۳۲

۵-۱- جهات مرتفع شدن وکالت تسخیری ۳۳

۱-۵-۱- فوت یا جنون ۳۳

۲-۵-۱- تعلیق وکیل ۳۳

۳-۵-۱- عدم مداخله وکیل تسخیری در دادرسی ۳۴

- ۳۵-۴-۵-۱- معرفی وکیل توسط متهم..... ۳۵
- ۳۵-۵-۱- رد وکیل تسخیری..... ۳۵
- ۳۷-۶-۱- حق داشتن وکیل تسخیری در اسناد بین‌المللی..... ۳۷
- ۳۷-۱-۶-۱- کنوانسیون حقوق کودک (۱۹۸۹)..... ۳۷
- ۳۸-۲-۶-۱- اعلامیه جهانی حقوق بشر..... ۳۸
- ۳۹-۳-۶-۱- میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی..... ۳۹
- ۳۹-۴-۶-۱- اساسنامه دیوان بین‌المللی کیفری..... ۳۹
- ۴۰-۵-۶-۱- منشور سازمان ملل متحد..... ۴۰
- ۴۱-۷-۱- آثار حضور وکیل تسخیری در رسیدگی به جرایم اطفال و نوجوانان..... ۴۱
- ۴۱-۱-۷-۱- مرحله ی تحقیقات مقدماتی..... ۴۱
- ۴۳-۲-۷-۱- مرحله ی رسیدگی و صدور حکم..... ۴۳
- ۴۴-۳-۷-۱- مرحله ی تجدیدنظرخواهی از آراء..... ۴۴
- ۴۷-۴-۷-۱- مرحله ی اعاده ی دادرسی..... ۴۷

فصل دوم

- ۴۹- ضرورت تشکیل پرونده شخصیت در دادرسی اطفال و نوجوانان..... ۴۹
- ۴۹-۱-۲- مفاهیم..... ۴۹
- ۴۹-۱-۱-۲- شخصیت..... ۴۹
- ۵۰-۲-۱-۲- مفهوم حالت خطرناک..... ۵۰
- ۵۰-۳-۱-۲- مفهوم پرونده..... ۵۰
- ۵۱-۴-۱-۲- تعریف پرونده ی شخصیت..... ۵۱
- ۵۱-۲-۲- تاریخچه و پیشینه ی پرونده شخصیت..... ۵۱
- ۵۱-۱-۲-۲- پیشینه توجه به پرونده شخصیت در جهان..... ۵۱
- ۵۳-۳-۲- پیشینه توجه به پرونده ی شخصیت در نظام حقوقی ایران..... ۵۳
- ۵۳-۱-۳-۲- پرونده ی شخصیت در حقوق موضوعه ایران قبل از پیروزی انقلاب اسلامی..... ۵۳
- ۵۴-۲-۳-۲- پرونده ی شخصیت در حقوق موضوعه ایران بعد از پیروزی انقلاب اسلامی..... ۵۴
- ۵۶-۳-۳-۲- ماهیت و چیستی پرونده ی شخصیت در خصوص اطفال و نوجوانان..... ۵۶

۵۸.....	۲-۳-۴- انواع پرونده شخصیت از نظر جرم شناسی
۵۸.....	۲-۳-۴-۱- پرونده شخصیت اجتماعی
۶۰.....	۲-۳-۴-۲- پرونده شخصیت فردی
۶۰.....	۲-۴-۲- محاسن تشکیل پرونده شخصیت در دادرسی کیفری اطفال و نوجوانان
۶۰.....	۲-۴-۱- محاسن تشکیل پرونده شخصیت
۶۱.....	۲-۴-۲- اتخاذ تصمیم منطقی و کنترل بزهکاری
۶۱.....	۲-۴-۳- جلب اعتماد مردم
۶۱.....	۲-۴-۴- رعایت عدالت
۶۲.....	۲-۴-۵- پیشگیری از تکرار جرم
۶۲.....	۲-۵-۵- موانع تشکیل پرونده ی شخصیت
۶۲.....	۲-۵-۱- فقدان الزام قانونی برای تشکیل پرونده ی شخصیت
۶۳.....	۲-۵-۲- تراکم پرونده‌های کیفری و تورم عناوین مجرمانه
۶۳.....	۲-۵-۳- فقدان تنوع ضمانت اجرای کیفری
۶۴.....	۲-۵-۴- تخصصی نبودن رسیدگی های قضایی و انتصاب ها
۶۴.....	۲-۵-۵- کمبود اعتبارات مالی و فقدان امکانات
۶۵.....	۲-۶-۶- آثار اجرایی پرونده ی شخصیت در فرآیند کیفری اطفال و نوجوانان
۶۵.....	۲-۶-۱- پرونده ی شخصیت در مرحله ی تحقیقات مقدماتی
۶۷.....	۲-۶-۲- پرونده ی شخصیت در مرحله ی رسیدگی و صدور حکم
۶۸.....	۲-۶-۳- پرونده ی شخصیت در مرحله ی اجرای حکم
۶۹.....	۲-۶-۴- پرونده ی شخصیت در مرحله پس از خروج از نظام عدالت کیفری (پساکیفری)

فصل سوم

۷۱.....	ضرورت توجه به اصل برائت در رسیدگی های کیفری اطفال و نوجوانان
۷۱.....	۳-۱- مفاهیم، میانی و تارخچه ی اصل برائت
۷۱.....	۳-۱-۱- مفاهیم
۷۱.....	۳-۱-۱-۱- تعریف لغوی اصل برائت
۷۲.....	۳-۱-۱-۲- تعریف اصل برائت در اصطلاح حقوقی

- ۳-۱-۱-۳- تعریف برائت در اصطلاح فقهی ۷۴
- ۳-۲-۲- مبانی اصل برائت ۷۵
- ۳-۲-۱- کتاب ۷۵
- ۳-۲-۲- سنت و روایات ۷۷
- ۳-۲-۳- اجماع ۷۹
- ۳-۲-۴- عقل ۸۱
- ۳-۳- پیشینه ی اصل برائت ۸۲
- ۳-۴- اهمیت توجه به اصل برائت در اسناد بین المللی ۸۴
- ۳-۴-۱- کنوانسیون حقوق کودک (۱۹۸۹) ۸۵
- ۳-۴-۲- اعلامیه جهانی حقوق بشر ۸۹
- ۳-۴-۳- میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی ۹۰
- ۳-۴-۴- اساسنامه دیوان کیفری بین المللی ۹۱
- ۳-۴-۵- اعلامیه کنفرانس جهانی حقوق بشر وین ۹۳
- ۳-۴-۶- منشور آفریقایی حقوق بشر ۹۳
- ۳-۵- اهمیت توجه به اصل برائت در مطالعات تطبیقی ۹۴
- ۳-۵-۱- اصل برائت در قوانین کشور فرانسه ۹۵
- ۳-۵-۲- اصل برائت در قوانین کشور کانادا ۹۶
- ۳-۵-۳- اصل برائت در قوانین کشور ژاپن ۹۶
- ۳-۵-۴- اصل برائت در قوانین کشور سوریه ۹۷
- ۳-۶- آثار اصل برائت در خصوص اطفال و نوجوانان ۹۸
- ۳-۶-۱- آثار اصل برائت از منظر جرم شناسی ۹۸
- ۳-۶-۲- آثار اصل برائت از منظر حقوقی ۱۰۰
- ۳-۶-۲-۱- حق سکوت ۱۰۰
- ۳-۶-۲-۲- قاعده تفسیر مضیق ۱۰۲
- ۳-۶-۳- قاعده ی تفسیر در موارد شک به نفع متهم ۱۰۴
- ۳-۶-۴- قاعده ی عطف بما سبق نشدن قوانین کیفری ۱۰۵
- ۳-۶-۵- حق دفاع متهم و بار اثبات دلیل ۱۰۶
- ۳-۶-۶- حق داشتن وکیل مدافع ۱۰۷

مقدمه

روش صحیح برخورد با کودکان و نوجوانان بزهکار، نوعی تربیت محسوب می‌شود که نظام مشخص آن به اقتضای شرایط اجتماعی زندگی امروزی و با توسل به اصول علمی و عقلی و مبتنی بر جوهره و ذات معارف ژرف اسلامی باید تدوین و ارائه گردد. بر همین اساس، نحوه رسیدگی و پاسخ دهی به جرایم کودکان و نوجوانان در قالب مقررات ویژه، شکل‌گیری الگوی دادرسی کودکان و نوجوانان را سبب شده است که هم در بعد ماهوی (مجازات‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی) و هم بعد شکلی (نحوه تعقیب و محاکمه) مورد توجه قرار گرفته است. یکی از مولفه‌های دادرسی افتراقی کودکان و نوجوانان ایجاد تشکیلات ویژه از جمله دادگاه اختصاصی برای رسیدگی به جرایم این افراد است که با توجه به وضعیت خاص آنان در اسناد بین‌المللی و حقوق داخلی کشورها بر ایجاد دادگاه‌های اختصاصی تأکید شده است. این موضوع بصورت خاص در قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ مورد توجه قانونگذار ایران قرار گرفته است که به موجب این قانون دادگاه‌های کیفری اطفال و نوجوانان به عنوان یک دادگاه اختصاصی و تنها برای رسیدگی به جرایم افراد زیر (۱۸) سال ایجاد شده است. امروزه متأسفانه علی‌رغم تشکیل دادگاه‌های ویژه اطفال و نوجوانان با چالش‌ها و موانعی در رسیدگی به جرایم این طیف از اشخاص روبه‌رو هستیم. پیش‌بینی حضور مشاوران و مددکاران اجتماعی در مراحل مختلف دادرسی، توجه به اصل برائت و آثار مربوط به آن، حضور وکلای تسخیری در جرایم مقرر قانونی و تشکیل پرونده شخصیت از جمله مواردی هستند که قانونگذار در قانون آیین دادرسی کیفری مصوب سال ۱۳۹۲ برای رسیدگی به جرایم اطفال و نوجوانان مقرر نموده است. اما در مواردی دیده می‌شود که این الزامات و قواعد بنابه دلایلی از قبیل کمبود نیروی کار، عدم وجود قوانین مدون و ضمانت اجرای مناسب و همچنین عدم همکاری نهادهای مجری از قبل مددکاران اجتماعی و... در دادگاه‌های کیفری اطفال و نوجوانان کشور رعایت نمی‌شود که موجب نقض حقوق بنیادین و اصول راهبردی دادرسی اطفال و نوجوانان شده است.